

9. Про схвалення Стратегії реформування податкової системи. Розпорядження від 23 грудня 2009 р. N 1612-р Київ
10. Тиньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання аналітична доповідь НІСД. За редакцією к.е.н, с.н.с., Заслуженого економіста України Я.А.Жаліла К.: НІСД, 2011. 31 с
11. Соціально-економічний розвиток України // <http://www.stat.gov.ua>.
12. Щодо розвитку науково-технічного потенціалу промислового сектору України". Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. // <http://www.niss.gov.ua>
13. Соколов М. Фантом у теорії оподаткування (про криву Артура Лаффера) // Економіка України. - 2010. - №7. - С.50-59;
14. Травкіна Н. М, США. Партии, бюджет, государство. М., «Наука», 2008, С.67
15. Е.Б.Шувалова. Налоговые системы зарубежных стран. Учебно-практическое пособие. Е.Б.Шувалова, В.В.Климовицкий, А.М.Пузин.- М.: Изд. центр ЕАОИ, 2010. – 134
16. Щодо ефективності реалізації завдань податкової реформи". Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. // <http://www.niss.gov.ua>
17. Иловайский С. И. Косвенное налогообложение в теории и практике. - Пенза: РИО ПГСХА, 2010. - 339с.
18. Смит А Исследование о природе и причинах богатства народов. - М.: Соцэкгиз, 1962. - 684с, с.620
19. Антология экономической классики. Трактат о налогах и сборах (Петти В.). Исследование о природе и причинах богатства народов (Смит А.). Начала политической экономии и налогообложения (Рикардо Д.) - М.: МП „Эконов“, „Ключ“, 1993. - 475с, с.77-78.

В статье рассмотрены проблемы соответствия налоговой политики Украины принципу социальной справедливости и ее роль в регулировании социальных процесс сов. Исследована связь между прогрессивным налогообложением и социально-экономическим развитием стран.

The article deals with problems of the principle of social justice in the tax policy of Ukraine and its role in the regulation of social processes. Particular attention is paid to the relationship between progressive taxation and social and economic development.

Дата надходження в редакцію: 21.03.2012 р.

Рецензент: д.е.н., професор Є.В.Мишенін

УДК 657:6

СУЧАСНА МОДЕЛЬ КОНТРОЛЮ ЗАПАСІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

З.Д. Тичук, к.е.н., ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Розглянуто важливі аспекти та визначено шляхи удосконалення контролю виробничих запасів у системі управління виробничими запасами.

Постановка проблеми. Конкурентне середовище вимагає від сільськогосподарських підприємств пошуку внутрішніх резервів підвищення ефективності діяльності. Можливості виявлення таких резервів можуть бути забезпечені завдяки розвитку системи внутрішнього контролю за використанням ресурсів підприємства.

Проведені дослідження дозволяють стверджувати, що на підприємствах зростає сума витрат на створення і утримання запасів. У зв'язку з цим в сучасній економіці сформувалася нова галузь знань про управління матеріальними ресурсами, матеріалопотоком – логістика. Як нині відомо, логістика – це наука про планування, контроль і управління транспортуванням, складуванням, іншими не матеріальними операціями, які здійснюються в процесі доведення сировини, матеріалів до виробничого підприємства.

У виявленні і попередженні нестач і розкрадань значна роль належить внутрішньогосподар-

ському контролю. По суті, близько 90% нестач і розкрадань на підприємствах виявляється інвентаризаціями, проведеними безпосередньо їх працівниками. Поряд із цим (у процесі здійснення внутрішньогосподарського контролю) виявляється близько 50% непродуктивних витрат і втрат. Тому з метою забезпечення збереження майна, своєчасного попередження нестач, розтрат і непродуктивних витрат потрібно, насамперед, контролювати витрати на запаси за допомогою певних моделей контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В економічній літературі існує чимало публікацій, присвячених пошуку шляхів підвищення ефективності контролю запасів. Серед них роботи К.В. Воробйової, А.С. Готька, О.В. Карпенка, Т.В. Локтіонової, та ін.

Разом з тим існує багато питань, які сьогодні не охоплені науковими дослідженнями й практично не висвітлені у фахових публікаціях. Попри

різну спрямованість поглядів дослідників на проблему контролю виробничих запасів дана тематика потребує додаткового дослідження.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. В Україні логістичні системи ще не знайшли широкого застосування у практичній діяльності підприємств. Між тим за експертними оцінками зарубіжних фахівців їх розглядають як засіб контролю за матеріалопотоками, застосування якого сприятиме зниженню витрат діяльності.

Постановка завдання. Аналіз сучасних досліджень внутрішньогосподарського контролю активів, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством показав існування багатьох моделей контролю.

Розкриття суті різних моделей контролю запасів, запропонованих науковцями, виділення певних процедур створення сучасної моделі контролю таких активів для визначення найважливіших витрат, пов'язаних з ними є завданням даної статті.

Виклад основного матеріалу. Основа існування та розвитку людського суспільства, в процесі якого люди створюють життєво-необхідні блага – це матеріальне виробництво. Для управління виробничим процесом та процесами, які безпосередньо з ним пов'язані, необхідно мати дані обліку про обсяги і зміст господарських операцій. Облік виник у давні часи, близько 6 тисяч років назад, як засіб контролю і узагальнення процесу виробництва та розподілу матеріальних благ. На сьогоднішній день, в результаті створення підприємств з різними формами власності, надання їм більшої самостійності, всебічної перебудови економічних відносин, особлива увага надається удосконаленню використання різних видів ресурсів. Так як важливою частиною національного багатства є паливні, сировинні та матеріальні ресурси, то великого значення надають обліку наявності, руху та оцінці виробничих запасів на кожному підприємстві.

Запаси є найбільш значною частиною активів підприємства. Вони займають домінуючу позицію у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, їх облік і оцінка впливає на результати господарської діяльності підприємства та на розкриття інформації про його фінансовий стан. Їх використовують на виробництві, для технологічних потреб, для споживання у господарській діяльності, для продажу, також використовуються у процесі надання послуг.

Наявність запасів на підприємстві є необхідною умовою для розвитку ефективної його діяль-

ності, покращення фінансових результатів, збільшення майбутніх прибутків.

Однією з обов'язкових умов здійснення процесу виробництва є забезпечення його предметами праці (виробничими запасами) - сировиною, матеріалами, напівфабрикатами, комплектуючими виробами тощо, з яких або за допомогою яких здійснюється виробництво продукції. Відмінною особливістю їх є одноразове використання в процесі виробництва, перенесення всієї вартості на собівартість виготовленої продукції (виконаних робіт, послуг). Тому контроль за збереженням матеріальних ресурсів, раціональним використанням їх у виробництві має велике значення.

В зв'язку з новими умовами в управлінні змінюється роль бухгалтерського обліку і потребують удосконалення методологічні і методичні аспекти його організації та контролю. Одне із основних місць в управлінні підприємством займає сучасний бухгалтер. Він не лише відповідає за ведення бухгалтерського обліку, але й здійснює велику роботу по плануванню, контролю, оцінці і спостереженню за господарською діяльністю підприємства та розробці управлінських рішень. Головне місце в управлінні фінансами на рівні підприємства займають проблеми достатнього забезпечення запасами, їх поповнення, використання та облік.

Сучасні умови господарювання, які ґрунтуються на дії законів ринку, тобто законів попиту і пропозиції та конкурентної боротьби, примушують українські підприємства швидко адаптуватися до змін ринкового середовища та уникати необґрунтованого ризику, приймаючи управлінські рішення щодо використання всіх наявних виробничих ресурсів і, зокрема, матеріальних ресурсів. Будь-яке господарське рішення оцінюється за його кінцевими результатами, тобто прибутком. Одним із головних факторів, що впливає на величину прибутку, є рівень матеріальних запасів. Виручка від реалізації та прибуток з'являються лише тоді, коли предмети праці, використані в процесі виробництва, перенесуть свою вартість на вартість виготовленого продукту та знайдуть кінцевого споживача. Тому стабільна забезпеченість матеріальними ресурсами та їх контроль є необхідною умовою функціонування та розвитку будь-якого підприємства.

Вчені пропонують різні моделі для контролю запасами в системі управління підприємствами. К.В.Воробйова [1,с.99] наголошує, що кожне підприємство повинно обрати чи створити для себе, в межах своїх можливостей, ту модель планування, яка б забезпечувала оптимальне інвестування коштів у виробничі запаси. С.Ф.Роботко [2,с.140] розглядає модель управління з перериванням попиту, яка уточнює прості моделі, що розроблені раніше, а також враховує особливості зміни характеру процесів, які відбуваються в ре-

альних процесах постачання. В.Ф.Гамалій та С.А.Романчук [3,с.7] вказують на вибір базових даних для оптимального керування запасами в економіко-організаційних системах з використанням імітаційного моделювання і наголошують на тому, що вибір стратегії керування запасами потрібно проводити перед вибором її параметрів, а задача вибору необхідних запасів виробничих ресурсів має альтернативний характер і розв'язувати її слід оптимізаційними методами. Ю.М.Меншикова [4,с.252] наголошує на використанні моделі QRS-аналізу, суть якої полягає у співставленні доходів та засобів інвестованих у продаж товарних запасів. Завдяки даному аналізу можна визначити, чи отримує підприємство від продажу товару більше чим витрачає, чи навпаки. Дана модель побудована з допомогою бухгалтерської інформації, тому бухгалтерський облік необхідно зорієнтувати на інформаційні потреби сучасної системи управління. Ігуен Куок Ігуен [5,с.82] розглядає модифікаційну модель, яка враховує ціну закупівлі за рахунок оптової скидки постачальників і модифікаційну модель, яка враховує вплив ціноутворення і зміни кон'юнктури ринку, і завдяки цим моделям можна провести дослідження впливу інфляції, об'єму річного продажу, зміни витрат та інших факторів на ефективність управління запасами. С.І.Грищенко, З.Д.Калініченко, Р.Ю.Подольський, Л.В.Шестопалова [6, с.109] розглядають модель оптимізації розміру замовлення, яка передбачає прогнозування обсягу споживання запасів за даними аналізу їх стану, оптимізацію розміру і точки замовлення, а не максимального і мінімального рівнів запасів, впровадження автоматизованої системи управління запасами. Запропоновані моделі мають свою ефективність для впровадження у відповідних видах підприємств, але для сільськогосподарських підприємств вважаємо необхідністю дослідити ABC - аналіз.

Цьому питанню приділяють увагу науковці Т.В.Локтионова та Л.І.Лисенко [7], В.В.Хала [8], В.А.Тупчий [9], А.С.Готько та Н.В.Потапова [10]. В.В. Хала [8, с.42] відмічає лише управління запасами за методом ABC, і пропонує, користуючись річною грошовою вартістю, виробничі запаси м'ясопереробних підприємств класифікувати на групи А,В,С. Такий аналіз пропонують проводити і Є.С.Лінник та О.Баркар [11], які основною метою створення динамічно сформованих запасів вважають зниження прямих виробничих затрат при стабільному забезпеченні виробництва необхідним обсягом матеріальних цінностей і для досягнення цієї мети пропонують ведення обліку не тільки за їх видами, а і у розрізі окремих груп: технологічний запас, підготовчий запас, транспортний запас, страхові запаси, запаси сезонного збереження, запаси цільового призначення, запаси поточного збереження, при цьому проводити ABC-аналіз. Слід зазначити, що технологічний

запас – це запаси, які забезпечують безперервність руху матеріального потоку між наступними поставками. підготовчий запас – це запаси, які призначені для підготовки матеріальних ресурсів та готової продукції до виробничого або особистого споживання; транспортний запас – це запаси матеріальних ресурсів, незавершеного виробництва або готової продукції, які знаходяться в процесі транспортування від однієї ланки логістичної системи до іншої або в межах однієї ланки логістичної системи; страхові запаси – це постійні по величині та призначенню для забезпечення безперервного постачання виробництва або торгівлі у випадку непередбачуваних обставин; запаси сезонного збереження – це запаси матеріальних ресурсів і готової продукції, створювані, підтримувані за очевидних сезонних коливань попиту або характеру виробництва, транспортування; запаси цільового призначення – запаси на визначені цілі; запаси поточного збереження – це основна частина товарних та виробничих запасів, які призначені для забезпечення безперервності процесу виробництва і збуту між двома черговими постачаннями, утворюються за умов нерівномірного та регулярного постачання через невідповідність обсягів постачання та разового споживання. Автором не враховані такі групи запасів, як спекулятивні запаси, що створюються з метою захисту від можливого підвищення цін на них або введення протекційних квот і тарифів, а також застарілі запаси, що утворюються внаслідок логістичних циклів у виробництві і дистрибуції з життєвим циклом товарів і через погіршення якості товарів під час зберігання. Розподіл запасів на такі групи здійснюється в логістиці. Логістичний процес на складі досить складний, оскільки вимагає узгодженості функцій постачання запасами, переробки вантажу і розподілу замовлень. Логістика на складі охоплює усі основні функціональні галузі, що розглядаються на мікрорівні. Тому логістичний процес на складі є набагато ширшим, ніж технологічний процес і забезпечує: функціонування усіх складових логістичного процесу має розглядатися у взаємозв'язку та взаємозалежності. Такий підхід не тільки дає змогу чітко координувати діяльність служб складу, він є основою планування і контролю за просуванням вантажу на складі з мінімальними витратами.

Облік та контроль за одержанням запасів та відправкою замовлень дає змогу забезпечити ритмічність переробки вантажопотоків, максимальне використання об'єму складу та необхідні умови зберігання, скоротити терміни зберігання запасів і тим самим збільшити оборот складу. Операції, які проводяться на етапі розвантаження та приймання вантажів, включають: розвантаження транспортних засобів; контроль документарної і фізичної відповідальності замовлень поставки; документарне оформлення вантажу, що прибув, через інформаційну систему; формуван-

ня складської вантажної одиниці. Спеціальне оснащення місць розвантаження і правильний вибір вантажно – розвантажувального обладнання дають змогу ефективно здійснювати розвантаження (у стислі строки і з мінімальними втратами вантажу), у зв'язку з чим скорочуються простої транспортних засобів, а отже, знижуються витрати обертання. Транспортування вантажів на внутрішньо складському рівні має здійснюватись за умов мінімальної протяжності у часі та просторі за наскрізними «прямоточними» маршрутами. Це дає змогу уникнути неефективного виконання операцій. Кількість перевалок (з одного виду обладнання на інше) має бути мінімальною.

Процес складування та зберігання включає: закладання вантажу та зберігання; зберігання вантажу та забезпечення відповідних для цього умов; контроль за наявністю запасів на складі, що здійснюється через інформаційну систему. Основний принцип раціонального складування – ефективне використання об'єму зони зберігання. Передумовою цього є оптимальний вибір системи складування і, в першу чергу, складського обладнання. Процес комплектації означає підготовку товару відповідно до умов споживачів. Комплектація і відвантаження замовлень включають: одержання замовлення; відбір товару кожного найменування за замовленням; комплектацію відібраного товару для конкретного клієнта згідно з його замовленням; підготовку товару до відправки; документарне оформлення підготовленого замовлення; об'єднання замовлень клієнтів у партію відправки та оформлення транспортних накладних; відвантаження вантажу у транспортний засіб. Замовлення клієнтів комісіонують у зоні комплектації. Підготовка та оформлення документації здійснюється через інформаційну систему. Адресна система зберігання дає змогу вказувати у відбірковому листі місце відібраного товару, що значно скорочує час відбору та допомагає відслідковувати відпуск товару зі складу.

Транспортування та експедирування замовлень можуть здійснюватись як складом, так і самим замовником. Найбільш поширеною та економічно виправданою є централізована доставка замовлень складом. Тоді завдяки уніфікації вантажів та оптимальним маршрутам доставки значно скорочуються транспортні витрати і з'являється реальна можливість здійснювати поставки дрібними партіями і частіше, що скорочує непотрібні страхові запаси споживача.

Збирання і доставка порожніх товароносіїв займають значну частину у статті витрат. Ефективний обмін товароносіїв ефективний лише тоді, коли достовірно визначена їх оптимальна кількість і чітко виконується графік обміну ними зі споживачами. Інформаційне обслуговування складу передбачає управління інформаційними потоками і є стрижнем функціонування усіх служб складу. Успішне логістичне обслуговування поку-

пців може стати найважливішою, до того ж стратегічною ознакою, що вигідно вирізняє дане підприємство серед конкурентів.

Раціональна організація складського господарства має велике значення для матеріально – технічного постачання і збуту продукції, для зменшення витрат при збереженні цінностей, підвищення продуктивності праці працівників сільськогосподарства, раціонального розміщення по території підприємства виробничих запасів та інших потреб. У багатьох сільськогосподарських підприємствах витрачається велика кількість коштів на утримання складського господарства та зайнято на складах багато людей. На нашу думку, для того щоб мінімізувати витрати складського господарства, необхідно розглядати усі складові логістичного процесу у взаємозв'язку і взаємозалежності.

Автори В.С.Семенюк та А.А.Маценко [12,с.164] новизну логістичного підходу в управлінні запасами, яка полягає у синхронізації, оптимізації і інтеграції процесів, пов'язаних з матеріальними потоками, виробництвом і маркетингом.

Для контролю рівня матеріальних запасів можливо застосувати "ABC-аналіз". Деякі автори цей метод називають "контролем запасів за допомогою їх класифікації".

В економічній літературі з логістики, управлінського обліку, контролінгу його суть і можливості описані недостатньо глибоко, а в деяких виданнях взагалі ці питання упушені. Між тим досвід свідчить про ефективність контролю, якщо основну увагу концентрувати на запасах високої вартості, які підлягають 100% інвентаризації, а малоцінні контролюються вибірково.

В основі методу ABC-аналізу лежить вже відоме українським економістам правило (чи закон) В.Парето - 20 / 80. Суть його полягає в тому, що якщо 80 % витрат припадає на 20 % видів матеріалів то саме цим видам матеріалів необхідно приділити увагу в процесі управління усім матеріальним потоком. Для проведення ABC-аналізу необхідно мати якісно побудований аналітичний облік запасів, так як результати аналізу і контролю матеріальних запасів за трьома групами - А,В,С.

До групи А мають бути віднесені найбільш вартісномісткі види матеріалів (20 %), тобто ті, які вимагають 80 % витрат. За матеріалами цієї групи найбільш ретельно визначають розміри і час замовлень. Розмір витрат на видачу і оформлення переглядають щоразу при розміщенні нового замовлення і за запасами встановлюють систематичний, жорсткий, посилений контроль.

До групи В відносять матеріали середньої важливості. У кількісному відношенні вони становлять 15 % загального обсягу витрат. По цій групі визначають економічний розмір замовлення і моменти видачі повторного замовлення. Змінні величини переглядають раз на квартал чи півро-

ку. За ними встановлюється звичайний помірний, вибірковий контроль і передбачають підготовку якісної інформації для своєчасного коригування змін у використанні матеріальних запасів.

До групи С попадають ті матеріали, сумарна вартість яких складає 5 % всіх витрат підприємства на створення матеріальних запасів. За матеріалами цієї групи ніяких формальних розрахунків не проводять, повторні поставки здійснюють протягом 1-2 років, перевірка наявності здійснюється один раз на рік [13].

Висновки з даного дослідження. Отже, для створення сучасної моделі контролю матеріальних запасів необхідно виконати наступні процедури. Перш за все скласти перелік запасів з

виділенням усіх складових їх первісної оцінки та елементів вартості: ціна, кількість, сума. Потім перелік необхідно перегрупувати у порядку зростання вартості матеріалів.

Таким чином, наведена методика дозволить зосереджувати зусилля лише на тих запасах, від утримання яких очікується найбільша віддача. Концентруючись на суттєвих для управління запасах, виявляють вартість яких є найбільшою і за рахунок яких складових – транспортно-заготівельних, посередницьких витрат, заробітної плати, постійних витрат тощо. В подальшому висуваються можливості впливу на складові елементи, від яких залежать найважливіші витрати, пов'язані із запасами.

Список використаної літератури

1. Воробйова К.В. Оптимізація витрат на акумулювання виробничих витрат як один з напрямків управління витратами : матеріали Всеукраїнської міжвузівської науково-практичної конференції ["Майбутнє-аудит"], (Кривий Ріг, 2005 р.) / Кривор. техн. ун-т. – Кривий Ріг : Кривор. техн. ун-т, 2005. – С. 98.
2. Роботко С.Ф. Аналіз моделей управління запасами при випадковому попиті / С.Ф.Роботко // Збірник наукових праць. Формування ринкових відносин в Україні. – К. : Наук.-дослідний ін-т Мін-ва екон. України, 2001. – №12. – С.138.
3. Гамалій В.Ф. Вибір базових даних для оптимального керування запасами в економіко-організаційних системах з використанням імітаційного моделювання. / В.Ф. Гамалій, С.А. Романчик // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. – Кіровоград : Кіровоград. нац. техн. ун-т, 2005. – №7(II). – С.7.
4. Меншикова Ю.М. Інвестування товарних запасів на підприємствах споживчої кооперації / Ю.М. Меншикова // Наукові праці Кіровоградського національного технологічного університету. – Кіровоград : Кіровоград. нац. технолог. ун-т, 2007. – №12(II). – С.249.
5. Игуен Куок Игуен. Рыночные аспекты управления товарными запасами торговых предприятий / Игуен Куок Игуен // Экономика: проблемы теории и практики. – Днепропетровск : Днепр. нац. ун-т, 2000. – №9. – С. 78.
6. Грищенко С.І., Калініченко З.Д., Подольський Р.Ю., Оптимізація управління запасами на залізничному транспорті / Грищенко С.І., Калініченко З.Д., Подольський Р.Ю. // Економіка : проблеми теорії і практики. – Дніпропетровськ : Дніпр. нац. ун-т, 2002. – №125. – С. 104.
7. Локтионова Т.В., Лысенко Л.И. Совершенствование методов учёта, оценки и анализа для управления производственными запасами: материалы Всеукраинской научно-практической конференции ["Совершенствование теории и практики учёта, анализа и аудита для становления национальной учётной системы"], (Севастополь, 28-30 ноября 2006 г.) / Севастоп. нац. технич. ун-т. – Севастополь: Севастоп. нац. технич. ун-т, 2006. – С. 43.
8. Хала В.В. Облік виробничих запасів:) : тези доповідей учасників VI міжнародної наукової конференції, присвяченої пам'яті д.е.н., професора, заслуженого діяча науки і техніки України Олександра Сергійовича Бородкіна ["Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація"], (Київ, 14 березня 2008 р.) / Державна академія ст-ки, обліку та аудиту. – К. : Державна академія ст-ки, обліку та аудиту, 2008. – С. 84.
9. Тупчий В.А. Ассортиментна структура – як фактор, що впливає на розмір товарних запасів в підприємствах харчування (ABC – XYZ аналіз). / В.А.Тупчий // Вісник Технологічного університету Поділля. Економічні науки. – Хмельницький : Технолог. ун-т Поділля, 2003. – №5(II). – С. 269.
10. Готько А.С., Потапова Н.В. Оптимизация управления материальными затратами и запасами на предприятиях Республики Беларусь : материалы Международной студенческой научной конференции региональных университетов ["Студенческая научная весна в Бресте - 2006"], (25-26 мая 2006 г.) / Брестский гос. техн. ун-т. – Брест : Брестский гос. техн. ун-т, 2006. – С. 93.
11. Лінник Є.С., Баркар О. Проблеми зниження на створення і зберігання матеріальних запасів : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції ["Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю"], (Черкаси, 24-26 березня 2004р.) / ЧДТУ, – Черкаси : ЧДТУ, 2004. – С. 174.
12. Семенюк В.С., Маценко А.А. Оцінка впливу управління запасами на показники ефективності виробництва : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції ["Фінансово-економічні про-

блеми розвитку регіонів України"], (Дніпропетровськ, 26 жовтня 2004р.) / Дніпроп. нац. ун-т. – Дніпропетровськ : Дніпроп. нац. ун-т, 2004. – С. 164.

13. Карпенко О.В. Нові підходи до контролю матеріальних запасів / О.В. Карпенко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – Житомир : Житомир. держ. технолог. ун-т, 2001. – № 15. – С.103.

Рассмотрены важные аспекты и пути совершенствования контроля производственных запасов в системе управления сельскохозяйственными предприятиями.

The important aspects and ways of improving organization of production stock accountability in the system of running agricultural enterprises are considered.

Дата надходження в редакцію: 30.01.2012 р.

Рецензент: д.е.н., професор І.Г.Тивоненко

УДК 336.22

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПОДАТКІВ ТА ЇХ ФУНКЦІЇ В ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

О.А. Кушніренко, аспірант, Національний університет біоресурсів та природокористування України
Науковий керівник – доктор економічних наук, професор Г.Г. Кірейцев

Розглянуто економічну природу податків, їх відмінності від інших відрахувань, зборів та внесків; потрактовано податки як економічну категорію через їхній взаємозв'язок із наданням суспільних благ; запропоновано новий підхід у групуванні податків у залежності від їх назви; виділено функції податків та проаналізовано особливості реалізації кожної з них, висловлено пропозицію щодо їх упорядкування; обґрунтовано елементи оподаткування та вказано на їх особливості.

Постановка проблеми. Податки за економічним змістом є фінансовими відносинами між державою і платниками податків з метою створення загальнодержавного централізованого фонду грошових коштів, необхідних для виконання державою її функцій, розвитку та функціонування соціальної інфраструктури. З іншого боку, надмірно високий податковий тягар спричиняє тінізацію економіки, зменшення кількості податкових надходжень до бюджету. Це, в свою чергу, призводить до зменшення соціальних благ та соціальну нерівність суспільства, що потребує правильного розуміння економічної природи та функцій податків і відповідно актуалізує порушену тему.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему податкової системи розглянуто в працях вітчизняних економістів, зокрема Л. Тулуша, В. Синчака, Н. Прокопенко, Б. Дриги, В. Андрущенко, В. Федосова, І. Лютого, А. Соколовської та інших. Віддаючи належне їх науковим працям, варто відмітити, що найчастіше досліджується практична сторона оподаткування, як от особливості застосування певних видів, режимів податків, проблеми планування і прогнозування податкових надходжень тощо. Водночас концепційні основи та функції податків з погляду побудови соціально-орієнтованої економіки та загальної теорії економічних систем значно вужче відображені в економічній літературі.

Мета та завдання дослідження – розкрити економічну природу податків як важливого явища в соціально-економічних формаціях, по-

трактувати податки як економічну категорію через їхній взаємозв'язок із наданням суспільних вигід. Викласти міркування з приводу групування платежів державі в залежності від їх назви. З метою досягнення поставлених завдань також необхідно розкрити функції податків та їхні особливості, науково обґрунтувати елементи оподаткування як ключового моменту у механізмі стягування того чи іншого податку.

Виклад основного матеріалу. Податки – історично найдавніша форма фінансових відносин між державою і членами суспільства, а історія їх бере початок з біблійних часів. Так, Д.Г. Черник зазначає, що ще в П'ятикнижжі Мойсея підкреслюється: «... и всякая десятина на земле из семени земли и из плодов дерева принадлежит Господу» [1, с. 4].

У наш час податки, за економічним змістом, є фінансовими відносинами між державою і платниками податків, з метою стабільного наповнення державного бюджету грошовими коштами необхідних для виконання державою своїх функцій. Однією з найголовніших їх ознак є односторонній рух вартості від платника до держави, що і складає практичну сторону податків. Іншими словами, податки опосередковують відносини, що складаються між різними формами власності, і передбачають рух вартості між ними.

Кожен податок є не лише носієм фіскальних відносин, а й виконує певну регулятивну дію – має побічні зовнішні соціальні наслідки для фіску. З огляду на це, податки доцільно розглядати не просто як економічну, а й як суспільно-соціальну